

Bầu cử Lãnh đạo Đài Loan năm 2024: Định hình tương lai quan hệ giữa hai bờ eo biển

Vũ Thùy Dương*

Nhận ngày 9 tháng 5 năm 2024. Chấp nhận đăng ngày 20 tháng 7 năm 2024.

Tóm tắt: Kể từ sau khi Thái Anh Văn tái đắc cử nhiệm kỳ hai năm 2020, Đảng Dân chủ Tiến bộ cầm quyền ngày càng thể hiện quan điểm cứng rắn hơn với Trung Quốc khi không chấp nhận các điều kiện tiên quyết “Nhận thức chung 92”, nguyên tắc “Một Trung Quốc” và mô hình “một nước, hai chế độ” của Bắc Kinh. Điều này đã khiến quan hệ giữa hai bờ eo biển Đài Loan rơi vào vòng xoáy nguy hiểm, gia tăng căng thẳng, đối đầu. Chính vì vậy, cuộc bầu cử Lãnh đạo Đài Loan năm 2024 không chỉ quan trọng với hòn đảo này mà còn là nhân tố quyết định đến xu hướng phát triển mối quan hệ xuyên eo. Bài viết phân tích bối cảnh, đánh giá kết quả cuộc bầu cử, qua đó đưa ra dự báo về triển vọng phát triển của mối quan hệ này trong thời gian tới.

Từ khóa: Quan hệ giữa hai bờ eo biển, Đài Loan, Trung Quốc, Mỹ.

Phân loại ngành: Quan hệ quốc tế

Abstract: Since Tsai Ing-wen was re-elected for a second term (2020), the ruling Democratic Progressive Party (DPP) has increasingly expressed a tougher stance towards China by not accepting Beijing's preconditions (“92 Consensus”, the “One China” principle and the “one country, two systems” model). This has caused the cross-strait relations to fall into a dangerous spiral of increased tension and confrontation. Therefore, the 2024 leader election of Taiwan (China) is not only important for the island but also a decisive factor in the development trend of cross-strait relations. The article analyzes the context and evaluates the election results, thereby making predictions about the development prospects of this relation in the time to come.

Keywords: Cross-strait relations, Taiwan, China, US.

Subject classification: International relations

1. Mở đầu

Cuộc bầu cử Lãnh đạo Đài Loan nhiệm kỳ XVI và Viện Lập pháp khóa XI tổ chức chung vào ngày 13/1/2024, đây là cuộc bầu cử trực tiếp lần thứ 8 kể từ năm 1996. Cuộc bầu cử lần này nổi lên với ba đảng phái chính trị có nhiều ảnh hưởng nhất ở Đài Loan, đó là: (i) Đảng Quốc dân (Kuomintang- KMT) gồm Hsu Hsiao-chang - Lãnh đạo, Tsai Shiao-chang - Phó Lãnh đạo; (ii) Đảng Dân chủ Tiến bộ (Democratic Progressive Party - DPP) gồm Lai Thanh Đức - Lãnh đạo, Tsai Ming-jong - Phó Lãnh đạo; (iii) Đảng Nhân dân Đài Loan (Taiwan People's Party - TPP) gồm Kuo Wen-chieh - Lãnh đạo, Kuo Hsin-chang - Phó Lãnh đạo cùng ra tranh cử.

Quốc dân Đảng (KMT) với cách tiếp cận ôn hòa, công nhận “Nhận thức chung 92”, ủng hộ các mối quan hệ chặt chẽ với Trung Quốc; ngược lại, DPP với chính sách ly khai “Đài độc” (Đài Loan độc lập); TPP có lập trường trung dung giữa hai đảng KMT, DPP, không chống lại Trung Quốc nhưng cũng không quá thân với Trung Quốc. Điểm đáng chú ý trong cuộc bầu cử lần này đó chính là TPP, mặc dù cựu Thị trưởng Đài Bắc Kuo Wen-chieh mới thành lập TPP từ năm 2019, song sức ảnh hưởng của TPP, nhất là đối với tầng lớp thanh niên

* Viện Nghiên cứu Trung Quốc, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.
Email: thuyduongkva@gmail.com

đã lan tỏa mạnh mẽ trong xã hội. Hiện, TPP đã trở thành đảng phái chính trị lớn thứ 3 của Đài Loan sau KMT, DPP và đang nổi lên là một lực lượng mới có nhiều tiềm năng phá vỡ cấu trúc chính trị lưỡng đảng cầm quyền truyền thống ở Đài Loan trong tương lai.

Cuộc bầu cử lần này không chỉ nhận được sự quan tâm đặc biệt của Mỹ và Trung Quốc mà còn của cả cộng đồng quốc tế, bởi Đài Loan đang là điểm nóng ở khu vực, bất kỳ sự tính toán thiếu cân trọng của các bên liên quan đều có nguy cơ dẫn đến xung đột quân sự, đe dọa đến hòa bình, ổn định tại đây.

2. Bối cảnh trước bầu cử

Trước thềm cuộc bầu cử Lãnh đạo Đài Loan năm 2024 có một số nhân tố nổi bật như sau:

Thứ nhất, Trung Quốc đa dạng hóa các biện pháp gây sức ép đối với Đài Loan. Cuộc bầu cử diễn ra trong bối cảnh quan hệ giữa hai bờ eo biển ngày càng rơi vào trạng thái căng thẳng, đối đầu..., đặc biệt là sau chuyến thăm của cựu Chủ tịch Hạ viện Mỹ Nancy Pelosi đến Đài Loan (8/2022), chuyến quá cảnh Mỹ của Lãnh đạo Đài Loan Thái Anh Văn (4/2023) và Phó Lãnh đạo Lại Thanh Đức (8/2023). Đề răn đe thế lực “Đài độc” và định hướng chọn lựa Lãnh đạo của người dân hòn đảo, Bắc Kinh đã triển khai những biện pháp nổi bật sau:

Truyền tải nhiều thông điệp mạnh mẽ, cứng rắn. Tại Lễ kỷ niệm 74 năm ngày thành lập nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa (1/10/1949 - 1/10/2023), Chủ tịch Tập Cận Bình khẳng định, thực hiện thống nhất hoàn toàn tổ quốc là khát vọng của nhân dân, là xu thế của thời đại, là tất yếu của lịch sử, bất kỳ thế lực nào cũng không thể ngăn cản được (Báo Nhân dân điện tử, 2023). Phát biểu tại Hội nghị chuyên đề kỷ niệm 130 năm ngày sinh cố Chủ tịch Đảng Cộng sản Trung Quốc Mao Trạch Đông, ông Tập Cận Bình tiếp tục nhấn mạnh, Tổ quốc phải được thống nhất và chắc chắn sẽ thống nhất. Cần thực hiện chính sách tổng thể của Đảng nhằm giải quyết vấn đề Đài Loan trong thời kỳ mới, tuân thủ nguyên tắc “Một Trung Quốc” và “Nhận thức chung 92”, tăng cường hội nhập và thúc đẩy phát triển hòa bình giữa hai bờ eo biển Đài Loan, ngăn chặn bất cứ ai tách Đài Loan ra khỏi Trung Quốc bằng bất kỳ cách nào (Xinhua, 2023).

Tăng cường các hoạt động quân sự. Song song với những tuyên bố rắn đe mạnh mẽ với chính quyền DPP, Bắc Kinh còn thể hiện lập trường cứng rắn, không khoan nhượng với thế lực “Đài độc” thông qua các hoạt động quân sự (nổi bật nhất là hai cuộc tập trận quân sự lớn vào tháng 8/2022 và tháng 4/2023), thậm chí sẵn sàng sử dụng vũ lực để giải quyết vấn đề Đài Loan. Năm 2023, Trung Quốc tiếp tục gây sức ép lên hòn đảo thông qua chiến thuật vùng xám triển khai tàu chiến và chiến đấu cơ bay qua Vùng nhận dạng phòng không (Air Defense Identification Zone - ADIZ) hoặc vượt qua đường trung tuyến giữa hai bên; tính đến hết năm, Quân đội Giải phóng Nhân dân Trung Quốc (PLA) đã triển khai 1.709 lượt chiến đấu cơ bay vào ADIZ của hòn đảo, năm 2022 là 1.738 lượt (Micah McCartney, 2023). Mặc dù, so với năm 2022 lượt chiến đấu cơ có giảm, song điểm đáng chú ý ở đây chính là việc Không quân Quân Giải phóng Nhân dân Trung Quốc (PLAAF), Hải quân Quân Giải phóng Nhân dân Trung Quốc (PLAN) tăng cường tần suất hoạt động xung quanh Đài Loan thay vì chỉ tập trung vào ADIZ phía tây nam và đông nam hòn đảo; mặt khác, các máy bay chiến đấu cũng rất đa dạng về chủng loại và còn thường xuyên vượt qua đường trung tuyến giữa hai bên - chỉ dấu này cho thấy, Bắc Kinh muốn khẳng định rõ ràng eo biển Đài Loan không phải vùng biển quốc tế mà thuộc chủ quyền của Trung Quốc; đồng thời, thông qua chiến thuật vùng xám để đạt được ba mục tiêu chính: *thứ nhất*, kéo dẫn quân đội Đài Loan, khiến Đài Loan phải tiêu hao nhiều sức lực, vật lực để ứng phó với Trung Quốc; *thứ hai*, dần biến ADIZ của Đài Loan thành địa bàn tập trận quen thuộc của PLA, giả sử nếu có chiến sự xảy ra với kinh nghiệm thực chiến được tích lũy, PLA sẽ dễ dàng triển khai tổng lực thu hồi hòn đảo; *thứ ba*, giảm uy tín của

DPP cầm quyền. Việc Bắc Kinh gia tăng sức ép quân sự, sẽ buộc chính quyền Thái Anh Văn phải cắt giảm ngân sách của một số lĩnh vực khác để bổ sung cho ngân sách quốc phòng, điều này dần sẽ gây những phản ứng trái chiều, bất bình trong xã hội đối với đảng cầm quyền... khiến DPP gặp bất lợi khi cạnh tranh với các đảng phái khác trong cuộc bầu cử năm 2024.

Gia tăng các biện pháp siết chặt hàng hóa xuất khẩu của Đài Loan sang Trung Quốc. Cùng với các hoạt động răn đe quân sự mạnh mẽ đối với hòn đảo, Bắc Kinh tiếp tục sử dụng đòn trừng phạt kinh tế như là một công cụ gây sức ép trực tiếp nhằm hướng tới đạt được các mục tiêu chính trị (Trung Quốc chiếm khoảng 30% tổng giá trị xuất nhập khẩu hàng hóa của hòn đảo). Ngày 12/4/2023, Bộ Thương mại Trung Quốc tuyên bố tiến hành cuộc điều tra rào cản thương mại đối với 2.455 hạng mục sản phẩm của Đài Loan, bao gồm: nông sản, dệt may, khoáng sản, sản phẩm hóa chất... thời gian kéo dài muộn nhất là đến ngày 12/1/2024 - một ngày trước khi cuộc bầu cử Lãnh đạo hòn đảo diễn ra (CNA, 2023). Tiếp đó, đến giữa tháng 8/2023, Bộ Thương mại Trung Quốc cáo buộc các hạn chế nhập khẩu của Đài Loan đã vi phạm nguyên tắc của WTO, vì vậy đã tăng số lượng sản phẩm của Đài Loan bị điều tra lên tổng cộng là 2.509 hạng mục (Global Times, 2023). Để gia tăng áp lực kinh tế hơn nữa với Đài Bắc vào ngày 21/12/2023, Trung Quốc tuyên bố tạm dừng miễn giảm thuế đối với 12 mặt hàng hóa dầu nhập khẩu từ Đài Loan, trong đó có propylene và paraxylene vốn đang được giảm thuế theo Hiệp định khung hợp tác kinh tế giữa Trung Quốc và Đài Loan (Economic Cooperation Framework Agreement - ECFA) ký kết năm 2010, quyết định này bắt đầu có hiệu lực từ 1/1/2024 (Tseng Yi-ning, Lai Yu-chen and Matthew Mazzetta, 2023).

Đa dạng hóa các biện pháp gây sức ép. Ngày 29/12/2023 Trung Quốc bổ nhiệm Tư lệnh Hải quân Đồng Quân làm Bộ trưởng Quốc phòng. Điểm chú ý ở đây chính là, ông Đồng Quân đã từng giữ chức Phó Tư lệnh Chiến khu miền Nam, Phó Tư lệnh Hải quân Chiến khu miền Đông và là người đầu tiên của PLAN đảm nhiệm vị trí này. Người thay thế vị trí của Đồng Quân là Hồ Trung Minh (chuyên gia tàu ngầm). Việc Chủ tịch Tập Cận Bình bổ nhiệm hai vị trí quan trọng trong quân đội chỉ nửa tháng trước khi cuộc bầu cử Lãnh đạo Đài Loan diễn ra... động thái này cho thấy, Bắc Kinh đã toan tính kỹ lưỡng khi chọn thời điểm công bố nhằm tạo ra những nhân tố tác động gián tiếp đến cử tri hòn đảo, nhất là đối với nhóm cử tri trung lập. Để gia tăng thêm yếu tố lá phiếu tâm lý quyết định... ngay từ đầu tháng 12/2023 cho đến gần ngày bầu cử đã có nhiều khinh khí cầu xuất phát từ Trung Quốc bay qua eo biển hoặc vượt qua đường trung tuyến giữa hai bên (Sean Lin, 2024).

Trên thực tế, bên cạnh chiến thuật thao túng tâm lý dư luận, Trung Quốc còn sử dụng nhiều biện pháp tác động khác nhằm đem đến kết quả theo ý muốn của Bắc Kinh, thông qua một số biện pháp như: (i) Thao túng thông tin: theo TFC (Taiwan FactCheck Center) - một Tổ chức phi chính phủ ở Đài Loan cho biết, càng gần đến cuộc bầu cử, tin giả liên quan đến khả năng xảy ra chiến tranh xuyên eo biển, hòn đảo đang huy động dân thường làm lực lượng dự bị... ngày càng gia tăng (Yeh Kuan-yin and Lee Hsin-Yin, 2024). Cùng với tin giả, nhiều hacker còn tấn công mạng, phát sóng những nội dung tuyên truyền có lợi cho Trung Quốc, điển hình là vụ chiếm quyền điều khiển màn hình thông báo của một nhà ga thuộc Cơ quan quản lý đường sắt Đài Loan và một số cửa hàng tiện lợi 7-Eleven trong chuyến thăm của cựu Chủ tịch Hạ viện Mỹ Nancy Pelosi (Jason Pan, 2022). (ii) Thao túng truyền thông: Bắc Kinh kết hợp sử dụng sức mạnh cứng và mềm cung cấp nhiều ưu đãi cho các doanh nhân Đài Loan thân Trung Quốc kinh doanh tại nước này để khuyến khích họ mua lại các doanh nghiệp truyền thông Đài Loan..., qua đó có thể kiểm soát việc đưa tin, hạn chế chỉ trích, ủng hộ Trung Quốc...; mặt khác, phần lớn các công ty truyền thông Đài Loan đều thuộc sở hữu hoàn toàn hoặc một phần bởi nhiều tập đoàn đa quốc gia có lợi ích kinh doanh ở Trung Quốc... vì thế, các doanh nghiệp truyền thông Đài Loan sẽ thận trọng khi biên tập... nhằm tránh những thiệt hại có thể

xảy ra đối với hoạt động kinh doanh của họ (Jonah Landsman, 2023). (iii) tăng cường thu thập thông tin quốc phòng: Chính quyền Đài Loan thường xuyên cáo buộc Trung Quốc dùng tiền và ưu đãi đặc biệt... để mua chuộc các sĩ quan tại ngũ hoặc nghỉ hưu để tạo mạng lưới ngầm cung cấp các bí mật quân sự của hòn đảo (Liu Shih-yi and Evelyn Kao, 2023).

Thứ hai, Đài Loan tăng cường các biện pháp ứng phó trước thách thức từ Trung Quốc. *Tích cực hiện đại hóa quân đội*. Bên cạnh việc mua vũ khí từ Mỹ, để tăng cường khả năng phòng thủ trước sức ép ngày càng mạnh mẽ từ Trung Quốc, Đài Bắc đang nỗ lực đẩy nhanh tiến trình hiện đại hóa quân đội, thực hiện chiến tranh phi đối xứng. Ngân sách quốc phòng của Đài Loan năm 2024 là 606,8 tỷ Đài tệ, chiếm khoảng 2,5%/GDP (Teng Pei-ju, 2023). Hiện, Đài Loan đang tập trung sản xuất máy bay không người lái (Unmanned aerial vehicle - UAV) quân sự công nghệ cao, trong đó có UAV tự sát, UAV trinh sát, thiết bị bay không người lái (drone) cảm tử... Cơ quan Phòng vệ Đài Loan (Ministry of National Defense - MND) lên kế hoạch sản xuất 3.000 UAV vào năm 2024. Cùng với UAV, phát triển tàu ngầm phòng thủ nội địa (Indigenous Defense Submarine - ISD) cũng được Đài Loan chú trọng. Ngày 28/9/2023, Lãnh đạo hòn đảo Thái Anh Văn đã chủ trì lễ hạ thủy ISD đầu tiên ở Cao Hùng. Dự kiến chiếc ISD - Hải Côn SS-711 sẽ được giao cho lực lượng phòng vệ biển vào cuối năm 2024. Như vậy, MND sẽ có tổng cộng 3 tàu ngầm sẵn sàng chiến đấu vào năm 2025 và 4 tàu ngầm vào năm 2027, trong đó có 2 tàu ngầm lớp Kiềm Long hiện có được mua của Hà Lan từ thập niên 1980.

Đẩy mạnh các hoạt động diễn tập quân sự. Để nâng cao khả năng ứng phó trước nguy cơ xung đột quân sự với Trung Quốc, MND đã tiến hành nhiều cuộc tập trận quân sự, trong đó quy mô nhất là cuộc tập trận quân sự Hán Quang thường niên được chia làm hai giai đoạn: giai đoạn thứ nhất bắt đầu từ 15-19/5/2023, quân đội tiến hành các cuộc tập trận chỉ huy, tham mưu, diễn tập... trên máy tính theo một số kịch bản được dựa trên những mối đe dọa quân sự mới nhất từ Trung Quốc. Cuộc tập trận sử dụng nền tảng mô phỏng cấp độ nhà hát chung (Theater Level Simulation - JTLS) để mô phỏng các hoạt động quân sự/ dân sự kết hợp ở cấp độ tác chiến. Giai đoạn hai là tập trận bắn đạn thật diễn ra từ 24-28/7/2023.

Chú trọng triển khai các biện pháp đảm bảo an ninh mạng. Vấn đề an ninh mạng luôn là mối lo ngại của Đài Bắc nếu căng thẳng leo thang hoặc xảy ra xung đột quân sự giữa hai bờ... nguy cơ PLA đánh sập hệ thống viễn thông của hòn đảo là điều rất dễ xảy ra (đầu tháng 2/2023, các tàu Trung Quốc đã vô hiệu hóa hai tuyến cáp quang biển cung cấp kết nối Internet cho quần đảo Mã Tổ, nơi chỉ cách bờ biển Trung Quốc 10 hải lý). Chính vì vậy, Chính quyền Đài Loan đang triển khai phát triển mạng lưới vệ tinh dự phòng với chi phí khoảng 16,7 triệu USD, dự án đặt mục tiêu đến cuối năm 2024 sẽ thiết lập 773 trạm phát Internet vệ tinh và điểm kết nối mạng di động. Đến năm 2025 toàn bộ hệ thống vệ tinh và mạng di động sẽ được lắp đặt trên toàn Đài Loan, bao gồm cả các đảo tiền tiêu là Kim Môn và Mã Tổ (Thụy Miên, 2023).

Thứ ba, Mỹ tích cực can dự vào vấn đề Đài Loan. Công khai ủng hộ mạnh mẽ kết hợp với tăng cường bán vũ khí và viện trợ cho Đài Loan. Tại các diễn đàn quốc tế, quan chức chính quyền Mỹ luôn nhấn mạnh đến tầm quan trọng của việc duy trì hòa bình và ổn định ở eo biển Đài Loan, đồng thời phản đối việc thay đổi đơn phương hiện trạng từ bất kỳ bên nào. Ngày 15/11/2023, bên lề Thượng đỉnh Diễn đàn Hợp tác Kinh tế châu Á - Thái Bình Dương (Asia-Pacific Economic Cooperation - APEC) tại San Francisco, Tổng thống Mỹ Joe Biden đã cảnh báo Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình không can thiệp vào cuộc bầu cử tháng 1/2024 ở Đài Loan (Taipei Times, 2023a).

Bên cạnh ủng hộ bằng ngôn từ và các động thái biểu tượng, chính quyền Biden còn đẩy mạnh bán vũ khí và hỗ trợ nâng cao năng lực tác chiến cho Đài Loan. Đạo luật Ủy quyền Quốc phòng (National Defense Authorization Act - NDAA) năm 2024 được Tổng thống Joe

Biden ký ngày 23/12/2023 có điều khoản yêu cầu Bộ trưởng Quốc phòng Mỹ tham khảo ý kiến của các quan chức liên quan... lập chương trình đào tạo, tư vấn và xây dựng năng lực toàn diện cho quân đội Đài Loan dựa trên Đạo luật Tăng cường Khả năng Phục hồi của Đài Loan (Taiwan Enhanced Resilience Act) (Chiang Chin-yeh and Sean Lin, 2023). Ngày 15/12/2023 - hơn một tháng trước khi cuộc bầu cử ở Đài Loan diễn ra, cơ quan Hợp tác An ninh Quốc phòng Mỹ đã công bố bán lô vũ khí trị giá 300 triệu USD cho hòn đảo nhằm cung cấp chức năng chỉ huy, kiểm soát thông tin liên lạc, máy tính và các thiết bị liên quan. Đây là lần thứ 5 Mỹ bán vũ khí cho Đài Loan trong năm 2023 và là lần thứ 12 kể từ khi Tổng thống Biden nhậm chức vào năm 2021 (Tuấn Đạt, 2023).

Ngoài bán vũ khí, lần đầu tiên Đài Loan được nhận gói hỗ trợ quân sự trị giá 80 triệu USD của chính quyền Biden theo *Chương trình Tài trợ quân sự nước ngoài* (Foreign Military Financing - FMF) (Quách Trung Hàn, 2023) và khoản viện trợ quân sự với hạn mức 1 tỷ USD trong khuôn khổ tài khóa 2023 theo cơ chế *Quyền Điều chỉnh nguồn lực Tổng thống* (Presidential Resource Adjustment Authority- PDA) (Thanh Danh, 2023).

Tăng cường hoạt động quân sự ở khu vực. Với mục đích gia tăng ảnh hưởng ở khu vực, trấn an Đài Bắc và thách thức Bắc Kinh, năm 2023 Mỹ tiếp tục điều nhiều chiến đấu cơ, khu trục hạm mang tên lửa dẫn đường đi ngang qua eo biển Đài Loan. Bên cạnh hoạt động độc lập, Washington còn phối hợp với đồng minh triển khai tàu chiến tại đây. Thông qua các hoạt động quân sự này, Chính quyền Biden muốn thể hiện cam kết của Washington về việc thúc đẩy một khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tự do, rộng mở; đồng thời, phát tín hiệu cảnh báo Mỹ sẽ không chấp nhận việc Trung Quốc thu hồi Đài Loan bằng vũ lực.

Như vậy, có thể thấy bối cảnh trước cuộc bầu cử Lãnh đạo Đài Loan diễn ra căng thẳng, gay gắt... cả Trung Quốc và Mỹ đều hy vọng vào kết quả có lợi cho mình, vì thế KMT, DPP hay TPP cầm quyền sẽ là nhân tố quan trọng tác động đến quan hệ Trung - Mỹ trong thời gian tới.

3. Kết quả bầu cử Lãnh đạo và Ủy viên Viện Lập pháp (Quốc hội) Đài Loan

3.1. Kết quả bầu cử

Cuộc bầu cử Lãnh đạo Đài Loan và Ủy viên Lập pháp được tiến hành từ 8g sáng đến 16g ngày 13/1/2024. Ủy ban Bầu cử Trung ương Đài Loan thiết lập 17.795 điểm bỏ phiếu trên toàn Đài Loan. Về thể lệ bầu cử, mỗi cử tri có 3 lá phiếu, bao gồm: 01 phiếu bầu Lãnh đạo và Phó Lãnh đạo; 01 phiếu bầu Ủy viên Lập pháp khu vực (thành phố trực thuộc trung ương, huyện thị) và 01 phiếu bầu đảng phái chính trị. Phiếu bầu đảng phái chính trị sẽ bầu chọn Ủy viên Lập pháp không phân chia khu vực và kiều bào ở nước ngoài. Đảng phái chính trị có số phiếu bầu đạt từ 5% trở lên/ tổng số phiếu sẽ giành được ghế cho vị trí Ủy viên Lập pháp không phân chia khu vực và kiều bào ở nước ngoài. Viện Lập pháp Đài Loan có tổng cộng 113 ghế, trong đó: Ủy viên khu vực có 73 ghế; Ủy viên không phân chia khu vực và kiều bào ở nước ngoài có 34 ghế; Ủy viên dân tộc nguyên trú có 6 ghế (Matthew Mazzetta, 2024). Với 19.548.531/ 23.415.008 người dân tham gia bỏ phiếu, kết quả ứng cử viên DPP là Lai Thanh Đức giành chiến thắng trước các ứng cử viên của KMT và TPP. Đây là thắng lợi kép của DPP khi lần đầu tiên trong lịch sử bầu cử Đài Loan, đảng cầm quyền tái đắc cử nhiệm kỳ 3 và cũng là lần đầu tiên một Phó Lãnh đạo đương nhiệm đắc cử Lãnh đạo.

Mặc dù, đảng cầm quyền giành thắng lợi ở vị trí Lãnh đạo hòn đảo, song DPP không kiểm soát được Viện Lập pháp do không quá bán (57 ghế) chỉ chiếm 51/113 ghế Ủy viên; trong khi KMT chiếm 52/113 ghế Ủy viên, TPP chiếm 8/113 ghế (bảng 1, 2) sẽ là một thách thức lớn đối với chính quyền Lai Thanh Đức, bởi trong cuộc bỏ phiếu lựa chọn người đứng đầu Viện Lập pháp vào ngày 1/2/2024, Hàn Quốc Du đại diện cho KMT đã giành chiến thắng. Điều này, sẽ khiến chính quyền mới gặp nhiều khó khăn khi Viện Lập pháp có quyền đánh giá và ban hành luật pháp, xem xét dự luật ngân sách, hoạt động của chính quyền...

Bảng 1: Kết quả bầu cử Lãnh đạo Đài Loan năm 2024

Đảng phái chính trị	Ứng cử viên		Kết quả	
	Lãnh đạo	Phó Lãnh đạo	Số phiếu	Tỷ lệ (%)
Dân chủ Tiến bộ	Lại Thanh Đức	Tiêu Mỹ Cầm	5.586.019	40,05%
Quốc dân	Hầu Hữu Nghi	Triệu Thiệu Khang	4.671.021	33,49%
Nhân dân Đài Loan	Kha Văn Triết	Ngô Hân Doanh	3.690.466	26,46%

Nguồn: Ủy ban bầu cử Trung ương Đài Loan.

Bảng 2: Kết quả bầu cử Ủy viên Viện Lập pháp Đài Loan năm 2024

Đảng phái chính trị	Số ghế
Quốc Dân	52
Dân chủ Tiến bộ	51
Nhân dân Đài Loan	8
Không đảng phái	2
Tổng cộng	113

Nguồn: Ủy ban bầu cử Trung ương Đài Loan.

3.2. Nguyên nhân thắng lợi của Đảng Dân chủ tiến bộ

Kết quả cuộc bầu cử đã phản ánh rõ nét tình hình chính trị - xã hội cũng như tâm nguyện của cử tri về tương lai phát triển 4 năm tới của Đài Loan. Mặc dù, đảng cầm quyền liên tục thất bại trong hai cuộc bầu cử chính quyền địa phương các cấp “9 trong 1” (2018-2022) trước KMT, song KMT đã không phát huy được lợi thế này mà dường như lại tạo điều kiện để DPP giành thắng lợi trong lần bầu cử chính quyền trung ương (2020-2024). Theo chúng tôi, có một số nhân tố chính điều hướng lá phiếu quyết định của cử tri Đài Loan như sau:

Thứ nhất, chính quyền Thái Anh Văn đã khôn khéo kiến tạo cơ hội từ những thách thức thông qua việc Bắc Kinh ngày càng gia tăng áp lực toàn diện (quân sự, kinh tế, đối ngoại...) lên Đài Loan để đẩy cao sự phản ứng của người dân, tâm lý “chống” Trung Quốc lan tỏa mạnh mẽ trong xã hội. Một cuộc thăm dò cuối tháng 11/2023 cho thấy, có 11,5% số người được hỏi ủng hộ việc duy trì nguyên trạng trong nỗ lực hướng tới thống nhất; 35,8% ủng hộ việc duy trì nguyên trạng trong nỗ lực hướng tới “độc lập”; 44,3% số người được hỏi ủng hộ việc duy trì vĩnh viễn hiện trạng (TTXVN, 2024). Đây chính là nhân tố góp phần vào thắng lợi của Lại Thanh Đức trước các ứng cử viên khác.

Thứ hai, hiệu ứng Bản sắc Đài Loan đã được chính quyền Thái Anh Văn khơi dậy thành công kể từ sau thất bại trong cuộc bầu cử các cấp địa phương “9 trong 1” vào năm 2018. Cho đến nay, theo một khảo sát của Đại học Chính trị Đài Loan vào tháng 6/2023, Bản sắc Đài Loan đã trở thành nhận thức chung xã hội khi tỷ lệ nhận là người Đài Loan tăng vọt lên đến 62,8%, trong khi tỷ lệ nhận là người Trung Quốc giảm xuống mức thấp nhất chỉ là 2,5% (Election Stusy Center - NCCU, 2023). Chính vì vậy, với lập trường thân thiện Trung Quốc (chấp nhận “Nhận thức chung 92”) của Hầu Hữu Nghi cùng với việc cự Lãnh đạo Đài Loan thuộc KMT - Mã Anh Cửu nhấn mạnh với tờ DW (Deutsche Well) ngay trước thềm bầu cử: “Đài Loan không có lựa chọn nào khác ngoài việc tin tưởng lãnh đạo Tập Cận Bình về quan hệ giữa hai bờ eo biển” (Liu Kuan-ting, Wang Cheng - chung, Wen Kuei-hsiang and Chung Yu-chen, 2024) đã khiến cử tri trung lập thay đổi sự lựa chọn mang tính quyết định quan trọng của mình cho dù Hầu Hữu Nghi vẫn nhấn mạnh đến việc tăng cường hợp tác với Mỹ, thường xuyên tổ chức tập trận chung... để ngăn chặn cuộc xâm lược (TTXVN, 2024). Ở chiều ngược lại, ứng cử viên DPP lại khéo léo làm mờ hồ về lập trường ủng hộ độc lập, ly khai của mình bằng việc cam kết ủng hộ

duy trì nguyên trạng và lãnh đạo mối quan hệ xuyên eo ổn định (Taipei Times, 2023b) đồng thời, cam kết tiếp tục các chính sách không đối đầu của Thái Anh Văn (TTXVN, 2024) đã phần nào tạo lợi thế trước KMT trong việc thu hút lá phiếu cử tri trung lập.

Thứ ba, ý tưởng thành lập liên minh KMT-TPP để đối phó với DPP thất bại bất chấp những nỗ lực của Mã Anh Cửu và Chủ tịch KMT Chu Lập Luân đã phần nào tiếp thêm cơ hội thuận lợi để Lại Thanh Đức giành chiến thắng, thậm chí không loại trừ khả năng cử tri ủng hộ của hai đảng phái chính trị này thay đổi lá phiếu quyết định của mình. Mặt khác, việc đảng chính trị đối lập lớn nhất - KMT thiếu sự đoàn kết nội bộ trong chiến dịch tranh cử khi có đến hai đảng viên cùng tranh cử (Hầu Hữu Nghi do KMT đề cử; Quách Đài Minh tự ứng cử); mặc dù, sau này do sức ép từ Bắc Kinh thông qua việc tiến hành kiểm tra thuế và sử dụng đất các cơ sở Foxconn ở các tỉnh Quảng Đông, Giang Tô, Hà Nam và Hồ Bắc (Liu Xin, Yang Sheng and Xing Xiaojing, 2023) đã khiến nhà sáng lập Foxconn tuyên bố rút lui khỏi cuộc đua vị trí Lãnh đạo Đài Loan, song sự việc này càng cho thấy, sự thiếu gắn kết, tranh giành quyền lực... trong nội bộ KMT.

Thứ tư, việc Bắc Kinh siết chặt phong trào dân chủ ở Hồng Kông thông qua *Luật An ninh mới Hồng Kông* (năm 2020), đồng thời tăng cường giám sát, định hướng nhận thức người dân hai Đặc khu Hành chính đặc biệt Hồng Kông, Ma Cao và Đài Loan về lòng yêu tổ quốc, tại Điều 23 *Luật Giáo dục chủ nghĩa yêu nước nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa* được thông qua tháng 10/2023, bắt đầu thực thi từ 1/1/2024 có nhấn mạnh đến các biện pháp giáo dục thực tiễn mô hình “một nước, hai chế độ”, nâng cao nhận thức của người dân Đài Loan về nghĩa vụ thiêng liêng là hoàn thành sứ mệnh vĩ đại thống nhất đất nước, kiên quyết phản đối hoạt động ly khai “Đài độc”... (Đại hội Đại biểu Nhân dân toàn quốc, 2023) đã trở thành một trong những nhân tố thúc đẩy tâm lý phản kháng, không chấp nhận mô hình “một nước, hai chế độ”, bảo vệ các quyền tự do dân chủ... của cử tri Đài Loan.

Thứ năm, chính quyền Thái Anh Văn tranh thủ tận dụng cơ hội Mỹ “ngầm” ủng hộ để truyền tải thông điệp trấn an người dân hòn đảo về sự hỗ trợ an ninh của Washington thông qua một số động thái như: (i) Mỹ tuyên bố bán vũ khí cho Đài Loan vào thời điểm chỉ hơn một tháng trước khi cuộc bầu cử diễn ra nhằm tạo tâm lý Chính quyền Biden vẫn kiên định bảo vệ Đài Loan tuân thủ Đạo luật quan hệ Đài Loan (1979); (ii) Bất chấp phản đối của Bắc Kinh, Washington vẫn cho phép Lãnh đạo Thái Anh Văn và Phó Lãnh đạo Lại Thanh Đức quá cảnh (tháng 4/2023, tháng 8/2023) và có các buổi hội đàm với nhiều nhân vật chính trị cấp cao của Mỹ; (iii) Trong cuộc hội đàm với ông Lưu Kiến Siêu, Trưởng ban Liên lạc Đối ngoại ĐCS Trung Quốc tại Washington D.C một ngày trước bầu cử (12/1/2024), Ngoại trưởng Mỹ Antony Blinken cũng đã đề cập đến việc yêu cầu Bắc Kinh duy trì sự ổn định xuyên eo biển Đài Loan (Văn Khoa, 2024).

Như vậy, có thể thấy Lại Thanh Đức và đảng cầm quyền đã khôn khéo trong việc biến thách thức thành cơ hội, thúc đẩy hiệu ứng bản sắc Đài Loan lan tỏa mạnh mẽ trong xã hội, qua đó làm mờ đi những khó khăn nội tại (bất bình đẳng gia tăng, tiền lương thấp, chi phí sinh hoạt tăng cao...) để giành chiến thắng trước Hầu Hữu Nghi và Kha Văn Triết.

4. Triển vọng mối quan hệ giữa hai bờ eo biển Đài Loan

Việc DPP giành thắng lợi và tiếp tục nhiệm kỳ thứ ba là điều mà Trung Quốc khó chấp nhận. DPP là đảng phái chính trị có lập trường không thân thiện với Bắc Kinh, Chủ tịch DPP, Lãnh đạo Đài Loan - Lại Thanh Đức là người có quan điểm cứng rắn, ủng hộ xu hướng “Đài độc” trong quan hệ với Trung Quốc. Trong các cuộc vận động tranh cử Lại Thanh Đức đều nhấn mạnh cam kết tiếp tục chính sách xuyên eo biển của Lãnh đạo Thái Anh Văn, đó là tập trung khẳng định “chủ quyền” của Đài Loan trên trường quốc tế. Đài Loan không phải là một phần

của Trung Quốc, Đài Loan và Trung Quốc không phụ thuộc lẫn nhau, kiên quyết bảo vệ hệ thống chính trị dân chủ, tự do của Đài Loan, không chấp nhận nguyên tắc “Một Trung Quốc” và “Nhận thức chung 92” (Hồng Kông 01, 2023). Mặc dù, sau này để tạo thuận lợi cho cuộc tranh cử, lập trường ly khai của Lại Thanh Đức đã được điều chỉnh sang trạng thái mơ hồ “Đài Loan đã là quốc gia độc lập có chủ quyền được gọi là Trung Hoa Dân quốc nên không cần tuyên bố độc lập” (TTXVN, 2024), song vẫn giữ lập trường không chấp nhận “Nhận thức chung 92”.

Sau khi giành chiến thắng, với vị trí là người đứng đầu hòn đảo Lại Thanh Đức đã cân nhắc thận trọng hơn khi đề cập đến mối quan hệ giữa hai bờ eo biển, phát biểu trong cuộc họp báo tuyên bố chiến thắng, ông nhấn mạnh sẽ nỗ lực duy trì hòa bình, ổn định ở eo biển Đài Loan, cam kết duy trì nguyên trạng và sẽ không có bất kỳ hành động khiêu khích nào; kêu gọi Bắc Kinh thay đổi cách tiếp cận với Đài Bắc trong bối cảnh mới và có trách nhiệm duy trì hòa bình ở eo biển Đài Loan...; đồng thời cũng khẳng định quyết tâm bảo vệ Đài Loan khỏi mối đe dọa từ Trung Quốc trong khi vẫn tìm kiếm đối thoại với Bắc Kinh (Teng Pei-ju and Yeh Su-ping, 2024).

Trong diễn văn nhậm chức ngày 20/5/2024, Lãnh đạo Đài Loan nhấn mạnh, chính quyền mới sẽ tiếp tục “Bốn kiên trì”, không nhượng bộ cũng không khiêu khích, giữ vững nguyên hiện trạng..., đồng thời, kêu gọi Trung Quốc tôn trọng sự lựa chọn của người dân Đài Loan, chấm dứt đe dọa chính trị và quân sự, cùng chia sẻ trách nhiệm toàn cầu trong việc duy trì hòa bình, ổn định ở eo biển Đài Loan (CNA, 2024). Có thể thấy, về cơ bản cách tiếp cận đối với Trung Quốc của Lại Thanh Đức là sự kế thừa, tiếp nối chính sách của người tiền nhiệm, do đó Bắc Kinh chắc chắn sẽ không đối thoại với Đài Bắc nếu các điều kiện tiên quyết chưa được chấp nhận.

Mặt khác, Trung Quốc đang gặp nhiều thách thức cả trong nước và quốc tế... việc cử tri hòn đảo lựa chọn DPP bất chấp thông điệp răn đe “hòa bình, thịnh vượng hay chiến tranh, suy tàn” (Tân Hoa xã, 2023) đã ảnh hưởng đến uy tín hạt nhân lãnh đạo và tiến trình phục hưng dân tộc Trung Hoa của Chủ tịch Tập Cận Bình, bởi Đài Loan chính là mảnh ghép còn thiếu trong các tham vọng toàn cầu mà nhà lãnh đạo Trung Quốc đang quyết tâm hiện thực hóa. Chính vì vậy, trong 4 năm tới chính quyền Lại Thanh Đức sẽ phải đối mặt với áp lực toàn diện (quân sự, kinh tế, đối ngoại...) gia tăng của Trung Quốc. Động thái mới nhất của Bắc Kinh ngay sau chiến thắng của Lại Thanh Đức, đó chính là Nauru - đảo quốc ở nam Thái Bình Dương tuyên bố cắt đứt quan hệ ngoại giao với Đài Loan (15/1/2024) để thiết lập quan hệ với Trung Quốc, sự việc này khiến Đài Bắc chỉ còn duy trì quan hệ đối ngoại với 12 nước.

Phản ứng với cách tiếp cận trong quan hệ giữa hai bờ eo biển qua bài diễn văn nhậm chức của Lãnh đạo hòn đảo, Trung Quốc đã có động thái răn đe mạnh mẽ đối với Đài Loan. Theo đó, Chiến khu Đông bộ đã tiến hành cuộc tập trận kéo dài hai ngày (23-24/5/2024) với tên gọi Joint Sword - 2024A xung quanh Đài Loan. Trong lần tập trận lần này, PLA đã điều 111 chiến đấu cơ, trong đó có 82 chiếc vượt qua đường trung tuyến giữa hai bên. Theo Cơ quan Phòng vệ Đài Loan, tính từ đầu năm cho đến 25/5/2024 PLA đã điều 359 máy bay quân sự và 190 tàu chiến hoạt động xung quanh Đài Loan (Keoni Everington, 2024).

Ở bình diện rộng hơn, trong quan hệ giữa hai bờ eo biển Đài Loan luôn hiện hữu sự can dự của Mỹ, việc DPP giành thắng lợi sẽ tiếp tục tạo điều kiện thuận lợi để Washington tăng cường kiểm tỏa Trung Quốc nhằm duy trì các lợi ích chiến lược của Mỹ tại khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Thực tế, nếu Trung Quốc sáp nhập được Đài Loan sẽ đặt nhiều thách thức địa chính trị, địa kinh tế cho Mỹ; theo một khảo sát của Trung tâm Nghiên cứu Pew (Mỹ) năm 2023 cho thấy, không chỉ lưỡng đảng Mỹ coi Trung Quốc là mối đe dọa lớn nhất mà ngày càng nhiều người Mỹ cũng lo ngại về căng thẳng giữa hai bờ eo biển thời gian gần đây khi có đến 47% người được hỏi cho rằng căng thẳng giữa Trung Quốc và Đài Loan

là một vấn đề rất nghiêm trọng đối với Mỹ, tăng 4% so với tháng 10/2022 và 19% so với tháng 2/2021 (Christine Huang, 2023).

5. Kết luận

Chiến thắng của DPP trong cuộc bầu cử Lãnh đạo hòn đảo vừa qua cho thấy, dường như chiến thuật sử dụng sức mạnh quân sự, kinh tế kết hợp gia tăng tầm ảnh hưởng quốc tế của Bắc Kinh đối với hòn đảo đã không đem lại kết quả như mong muốn, vì vậy việc KMT có lập trường thân thiện với Bắc Kinh giành được quyền lãnh đạo Viện Lập pháp nhiều khả năng Trung Quốc sẽ điều chỉnh chiến thuật gây sức ép mới với Đài Loan trong thời gian tới. Mặt khác, quan hệ giữa hai bờ eo biển Đài Loan không chỉ phụ thuộc vào cách tiếp cận với Trung Quốc của chính quyền Lai Thanh Đức mà phụ thuộc nhiều vào sự tương tác cùng những toan tính địa chiến lược của Bắc Kinh và Washington. Điều này, khiến điểm nóng Đài Loan ngày càng tích tụ thêm nhiều nguy cơ bất ổn mới đe dọa đến cục diện an ninh, hòa bình, ổn định của cả khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương.

Tài liệu tham khảo

Báo Nhân dân điện tử. (2023). Bài phát biểu tại tiệc chiêu đãi kỷ niệm 74 năm thành lập nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa. [人民网.(2023).在庆祝中华人民共和国成立74周年招待会上的讲话]. <http://politics.people.com.cn/n1/2023/0929/c1024-40087704.html>.

Chiang Chin-yeh and Sean Lin. (2023). Biden signs into law 2024 defense spending bill with Taiwan provisions. <https://focustaiwan.tw/politics/202312230004#:~:text=Provisions%20in%20the%20NDAA%20related,Taiwan's%20participation%20in%20international%20organizations>.

Christine Huang. (2023). Americans are increasingly worried about China - Taiwan tensions. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2023/03/29/americans-are-increasingly-worried-about-china-taiwan-tensions/>

CNA. (2023). Trung Quốc tiến hành điều tra rào cản thương mại đối với 2.455 mặt hàng của Đài Loan bao gồm: nông sản, dệt may. CNA.(2023).中國對台進行貿易壁壘調查 涵蓋農產紡織等2455項商品. <https://www.cna.com.tw/news/acn/202304120190.aspx>.

CNA. (2024). Full text of President Lai Ching-te's inaugural address, <https://focustaiwan.tw/politics/202405200007>.

Đại hội Đại biểu Nhân dân toàn quốc. (2023). Luật Giáo dục chủ nghĩa yêu nước nước CHND Trung Hoa”. [全国人民代表大会.(2023). 中华人民共和国爱国主义教育法]. http://www.npc.gov.cn/npc/c2/c30834/202310/t20231024_432535.html.

Election Study Center NCCU. (2023). Changes in the Taiwanese/Chinese Identity of Taiwanese. <https://esc.nccu.edu.tw/upload/44/doc/6961/People202306.jpg>.

Global Times. (2023). Ministry says probe into Taiwan authorities' trade restrictions indicates alleged violations of WTO rules. <https://www.globaltimes.cn/page/202308/1296499.shtml>.

Hồng Kông 01. (2023). Tổng tuyển cử Đài Loan năm 2024, Ba ứng cử viên tham gia các sự kiện vận động bỏ phiếu công khai, chủ trương về quan hệ giữa hai bờ eo biển có sự khác biệt lớn. 香港01. (2023). 2024台灣大選 | 3名參選人出席公開活動拉票 兩岸主張大不同. https://www.hk01.com/article/915056?utm_source=01articlecopy&utm_medium=referral.

Jason Pan. (2022). Pelosi's visit: Digital displays attacking Pelosi were hacker: CIB. <https://www.taipeitimes.com/News/taiwan/archives/2022/08/04/2003782956>.

Jonah Landsman. (2023). Assessing Taiwan's media landscape and PRC Influence, Part one: The dangers of deregulation. <https://globaltaiwan.org/2023/07/assessing-taiwans-media-landscape-and-prc-influence-part-one-the-dangers-of-deregulation/>.

Keoni Everington. (2024). China sends 62 military aircraft, record 27 naval ship around Taiwan. <https://www.taiwannews.com.tw/news/5846503>.

Liu Shih-yi and Evelyn Kao. (2023). 10 indicted in Taiwan on charges of spying for China. <https://focustaiwan.tw/cross-strait/202311270021>.

Liu Xin, Yang Sheng and Xing Xiaojing. (2023). Mainland tax, natural resource authorities inspect Foxconn companies in several provinces. <https://www.globaltimes.cn/page/202310/1300340.shtml>.

Liu Kuan-ting, Wang Cheng-chung, Wen Kuei-hsiang and Chung Yu-chen. (2024). ELECTION 2024/Ma's 'trust' comment about Xi draws rebuke from DPP. <https://focustaiwan.tw/cross-strait/202401100020>.

Matthew Mazzetta. (2024). Q&A/Taiwan's 2024 presidential and legislative elections. <https://focustaiwan.tw/politics/202401090007>.

Micah McCartney. (2023). China Deployed Over 1,700 Military Planes Around Taiwan in 2023. <https://www.newsweek.com/china-military-aircraft-taiwan-strait-2023-1858106>.

Quách Trung Hàn. (2023). Lần đầu tiên Mỹ cung cấp cho Đài Loan 80 triệu USD tài trợ quân sự nước ngoài không hoàn lại. [郭中翰. (2023). 美首度對台外國軍事融資無償提供8000萬美元軍備]. <https://www.cna.com.tw/news/aipl/202308310017.aspx>.

Sean Lin. (2024). Defence ministry urges public not to be influenced by Chinese balloons. <https://focustaiwan.tw/cross-strait/202401060010>

TTXVN. (2024). Dự báo về bầu cử Đài Loan. Bản tin TKĐB ngày 3/1/2024.

Tân Hoa xã. (2023). Văn phòng công tác Đài Loan - Quốc Vụ viện: hy vọng kết quả bầu cử ở Đài Loan sẽ giúp đưa quan hệ hai bờ eo biển trở lại đúng hướng. [新华网. (2023). 国台办: 希望台湾地区选举结果有助推动两岸关系重回正轨]. http://www.gwytb.gov.cn/xwdt/xwfb/wyly/202311/t20231124_12583827.htm.

Taipei Times. (2023a). Xi ignoring warning not to meddle. <https://www.taipeitimes.com/News/editorials/archives/2023/11/22/2003809516>.

Taipei Times. (2023b). Lai spells out plan to preserve peace in strait. <https://www.taipeitimes.com/News/front/archives/2023/07/06/2003802755>.

Teng Pei-ju. (2023). Cabinet approves NT\$2.88 trillion 2024 central government budget plan. <https://focustaiwan.tw/politics/202308240018>.

Teng Pei-ju and Yeh Su-ping. (2024). ELECTION 2024/President-elect Lai Ching-te promises to maintain cross-strait status quo. <https://focustaiwan.tw/cross-strait/202401140001>

Thanh Danh. (2023). Mỹ công bố gói hỗ trợ vũ khí cho Đài Loan. <https://vnexpress.net/my-cong-bo-goi-ho-tro-vu-khi-cho-dai-loan-4635358.html>

Thụy Miên. (2023). Ứng phó nguy cơ xung đột, Đài Loan phát triển mạng lưới vệ tinh dự phòng. <https://thanhnien.vn/ung-pho-nguy-co-xung-dot-dai-loan-phat-trien-mang-luoi-ve-tinh-du-phong-185231007122458027.htm>

Tseng Yi-ning, Lai Yu-chen and Matthew Mazzetta. (2023). China's suspension of select ECFA tariff reductions 'regrettable': MOEA. <https://focustaiwan.tw/cross-strait/202312210011>.

Tuấn Đạt. (2023). Trung Quốc phản đối việc Mỹ bán vũ khí cho Đài Loan. <https://vtc.vn/trung-quoc-phan-doi-viec-my-ban-vu-khi-cho-dai-loan-ar842012.html>.

Văn Khoa. (2024). Mỹ, Trung hội đàm trước cuộc bầu cử lãnh đạo Đài Loan. https://thanhnien.vn/my-trung-quoc-hoi-dam-truoc-cuoc-bau-cu-lanh-dao-dai-loan-1852401130919_36064.htm.

Xinhua. (2023). Symposium held to commemorate 130th anniversary of Comrade Mao Zedong's birth, Xi delivers important speech. <https://english.news.cn/20231227/962758f86dd24db8b0d7a43ac4ceca48/c.html>.

Yeh Kuan-yin and Lee Hsin-Yin. (2024). ELECTION 2024/Fake news plays up 'anxiety' in Taiwan over cross-strait war: Fact-check center. <https://focustaiwan.tw/cross-strait/202401060003>